

SÅDAN GJORDE POLITIKERNE DANMARK SKÆVERE

De seneste 20 år er den økonomiske ulighed i Danmark steget. Hovedårsagen er en række politiske reformer, siger samfundsforskere, og det fører til, at vi fjerner os fra hinanden. Magisterbladet har udarbejdet en liste med 16 reformer, der har gjort afstanden mellem rig og fattig større.

År for år er den økonomiske ulighed steget. Forskellen på rig og fattig er vokset uafbrudt siden 1994, og gini-koefficienten, der måler uligheden i befolkningens indkomster, er steget med næsten en tredjedel.

Det betyder, at Danmark i 2015 er rykket ned som nummer 11 på listen over Europas mest lige lande, viser

tal fra Eurostat, EU's agentur for statistik. I 2002 var Danmark nummer 2 på listen. Vi er blevet overhalet ikke bare af de øvrige nordiske lande, men også lande som Slovenien og Tjekkiet.

Hvordan kan det ske i en velfærdsstat, hvis formål er at sikre lige muligheder for alle?

“Det meste ulighed er politisk bestemt”, lyder det korte svar fra professor Jørgen Goul Andersen, der længe har forsket i blandt andet ulighed ved Aalborg Universitet.

Jørgen Goul Andersen har sammen med bl.a. professor Bent Greve og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd hjulpet Magisterbladet med at identificere de

>>

HER ER DE MEST ULIGHEDSSKABENDE PARTIER

Magisterbladet har kortlagt de 16 mest ulighedsskabende reformer de seneste 20 år. Så mange har Folketingets nuværende partier stemt for:

16 **VENSTRE**

16 **C** Det Konservative Folkeparti

13 **DF** Dansk Folkeparti

8 **Liberal Alliance**

7 **radikale B**

6 **A** SOCIALDEMOKRATIET

5 **SF**

0 **Ø** ENHEDSLISTEN

>> reformer, der har skabt mest ulighed de seneste 20 år. Magisterbladet har udvalgt reformerne ud fra, om de har en effekt på gini-koefficienten, der er et mål for ulighed.

Listen med 16 reformer og politiske aftaler viser, at uligheden er steget dels på grund af skattelettelser, dels på grund af forringelser af offentlige ydelser.

Skattereformerne tog fart med Foghs skattestop i 2001. Siden har politikerne jævnlige valgt at tage lidt mindre fra de højest lønnede, hvorfor der er lidt mindre at give til dem med de laveste indkomster.

“Det er mange bække små. Skattereformerne har hver for sig en lille effekt

på uligheden, men når man lægger det sammen, løber det op”, forklarer Jørgen Goul Andersen.

De resterende reformer har skåret i de offentlige ydelser. Og der er nok at tage af: halvering af dagpengene, loft over kontanthjælpen, stramninger af førtidspensionen, færre penge til indvandrere, mindre SU og kortere sygedagpenge. Men den mest ulighedsskabende ændring er måske også den mest skjulte, siger Jørgen Goul Andersen.

“En af de helt store og oversete ulighedsskabere er, at man har indført en langsommere regulering af satserne for sociale ydelser. Den betyder, at for eksempel kontanthjælpen ikke helt følger med lønudviklingen. Mennesker på

overførselsindkomst får altså ikke del i den økonomiske fremgang, som folk med arbejde får, og det øger uligheden over tid. Det er en ganske langsom, men sikker udhuling af velfærden”, siger Jørgen Goul Andersen.

Bred opbakning til ulige reformer

Magisterbladets liste viser, at der har været bred politisk opbakning til de ulighedsskabende reformer og aftaler. Venstre og Det Konservative Folkeparti er dog klart øverst på listen. Begge har stemt for samtlige tiltag. Tæt efter kommer støttepartiet Dansk Folkeparti, der har bakket op om 13 ud af de 16 reformer, mens Liberal Alliance trods kortere tid i Folketinget

Her er de 16 politiske reformer, der har skabt størst ulighed de seneste 20 år

SÅDAN HAR VI UDARBEJDET LISTEN

Magisterbladet har udvalgt reformerne ud fra, om de har en effekt på gini-koefficienten, der er et mål for ulighed.

Skattereformernes effekt på uligheden er udregnet af Finansministeriet, mens reformerne af de sociale ydelser er udvalgt ud fra ekspertvurderinger, da præcise udregninger ikke foreligger. Listen er altså et bud, der kan diskuteres.

Professor Bent Greve, RUC, og Jørgen Goul Andersen, AAU, har peget på ulighedsskabende reformer. Det samme har Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, der er støttet af fagbevægelsen.

1 SKATTESTOP 2001

Foghs skattestop er ikke en enkeltstående reform, men resulterer i en lang række ændringer, bl.a. at boligens værdistigning ikke beskattes.

Stemte for: V, K

2 STARTHJÆLPEN 2002

Indvandrere får start-hjælp, der er halvt så stor som kontanthjælp.

Stemte for: V, K, DF

3 LAVERE SKAT PÅ ARBEJDSINDKOMST 2003

Indfører beskæftigelsesfradrag og hæver grænsen for mellem-skat.

Stemte for: V, K, DF

4 FORÅRSPAKKEN 2004

Lavere skat på arbejde, hvilket øger skellet mellem arbejdsløse og beskæftigede.

Stemte for: V, K, DF

5 LAVERE SKAT PÅ ARBEJDE 2007

Person- og beskæftigelsesfradraget samt grænsen for mellemskat hæves. Maks.-grænse for topskattebetalere.

Stemte for: V, K, DF, Ny Alliance

6 FORÅRSPAKKE 2.0 2009

Stor skattepakke, der bl.a. fjerner mellemskatten, hæver topskattegrænsen og sænker skatten på aktieindkomst.

Stemte for: V, K, DF

hurtigt er nået op som nummer fire på listen med otte reformer bag sig.

Men både røde og blå regeringer har indført ulighedsskabende reformer i samme tempo. Det er således en Helle Thorning-ledet regering, der har stået bag kontanthjælpsloftet, lavere regulering af sociale ydelser, SU-forringelser, en markant indskrænkning af førtidspensionen og ikke mindst topskattelettelser.

Det er udtryk for et tydeligt skifte i dansk politik, vurderer Jørgen Goul Andersen.

“I 70’erne fyldte tanken om medborgerskab meget. Det vigtigste var dengang, at ingen faldt ud. Det ideal er måske ikke helt forladt, men det er under pres. Hele social- og arbejdsmarkedspo-

litikken er i dag rettet mod at skabe de “rigtige” incitamentsstrukturer, som får flere til at deltage på arbejdsmarkedet”, siger han.

Det undrer ham derfor ikke, at for eksempel Dansk Folkeparti har stemt ja til størstedelen af de ulighedsskabende reformer på listen – til trods for at 63 procent af partiets vælgere ønsker det modsatte ifølge Magisterbladets Gallup-måling.

“Det er politik, som er blevet gennemført på tværs af politiske skel. Og Dansk Folkeparti har vist sig at have en evne til både at blæse og have mel i munden. Tag dagpengereformen, som de støttede. Det er de ikke blevet voldsomt straffet for af vælgerne – til trods

“Den historisk klare universelle adgang til velfærd, som kendetegner den danske model, er ikke længere så tydelig”.

Professor Bent Greve

>>

For cirka 20 år siden begyndte den økonomiske ulighed at stige i Danmark – godt hjulpet på vej af politikerne. Magisterbladet har her opgjort de politiske reformer og aftaler, der har øget den økonomiske ulighed mest siden da. Reformerne kan deles op i to typer: skattelettelser til de højeste indkomster markeret med gult og forringelser af offentlige ydelser markeret med lilla.

7 GENOPRETNINGS-PAKKEN 2010

Overførselsindkomster fastfryses. Børnechecken skæres.

Stemte for: V, K, DF

8 DAGPENGE-REFORMEN 2010

Dagpengeperioden halveres. Optjeningskravet fordobles.

Stemte for: R, V, K, DF, LA

9 SKATTEREFORM 2012

Regulering af sociale ydelser sænkes. Højere beskæftigelsesfradrag. Top-skattegrænsen hæves.

Stemte for: SF, S, R, V, K

10 FØRTIDS-PENSIONS- OG FLEKSJOBREFORMEN 2013

Ingen førtidspension til personer under 40. Ressourceforløb til lavere ydelse indføres.

Stemte for: SF, S, R, V, K, LA

11 KONTANT-HJÆLPSREFORM 2013

Kontanthjælp modregnes partnerens indtægt og formue. For unge uden uddannelse erstattes den af uddannelseshjælp på niveau med SU.

Stemte for: SF, S, R, V, K, DF, LA

12 SU-REFORM 2013

Regulering af SU sænkes. Lavere SU til hjemmeboende. Færre muligheder for SU.

Stemte for: SF, S, R, V, K, DF, LA

13 SYGEDAG-PENGEREFORMEN 2014

Sygedagpengeperioden halveres. I stedet indføres jobafklaringsforløb på niveau med kontanthjælp.

Stemte for: SF, S, R, V, K, DF, LA

GUL: SKATTEREFORM.
LILLA: REFORM AF
OFFENTLIG YDELSE.

14 INTEGRATIONS-YDELSE 2015

Starthjælpen genindføres under et nyt navn: Integrationsydelsen, en særligt lav overførselsindkomst til indvandrere.

Stemte for: V, K, DF, LA

15 KONTANT-HJÆLPSLOFTET 2016

Maks.-grænse for kontanthjælp, boligtillæg og boligsikring. Uden 225 timers arbejde inden for et år skæres kontanthjælpen.

Stemte for: V, K, DF, LA

16 TRYGHED OM BOLIGBESKATNINGEN 2017

Ejendomsværdiskatten og grundskylden halveres. Højere beskatning for dyre boliger forsvinder.

Stemte for: S, R, V, K, DF, LA

» for at de ikke fik nogle indrømmelser på udlændingeområdet”, siger han.

Det politiske skifte viser sig også i den måde, politikerne og meningsdannere taler på, siger professor Sine Nørholm Just, der forsker i retorik og offentlig meningsdannelse ved Roskilde Universitet.

“I længere tid, har politikerne i stigende grad brugt argumenter og eksempler, der giver vind i sejlene til en mere liberalistisk præget ideologi. På tværs af partipolitiske skel lægger man mere vægt på den enkeltes frihed end på den sociale sikkerhed. Det er et større – måske globalt – skifte i den

“Det meste ulighed er politisk bestemt”.

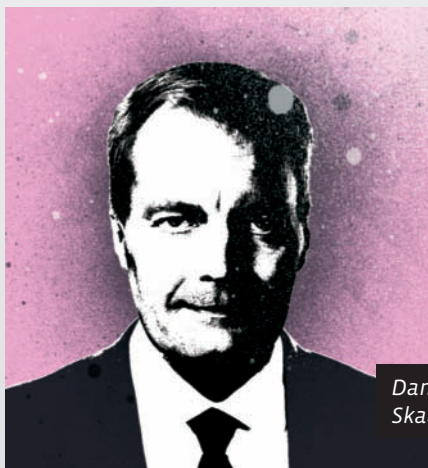
Jørgen Goul Andersen

HVAD ER GINI-KOEFFICIENTEN?

Gini-koefficienten er et mål for graden af ulighed – typisk brugt til at udregne fordelingen af indkomsterne i et land. Hvis alle har præcis samme indkomst, vil gini-koefficienten være 0, mens den vil være 1, hvis én person får det hele.

Fordelen ved gini-koefficienten er, at det er en enkel måde at måle økonomisk ulighed. Men den har også sine begrænsninger. Gini-koefficienten siger for eksempel ikke noget om, hvordan befolkningens formuer fordeler sig.

Gini-koefficienten tager heller ikke højde for offentligt forbrug og f.eks. gratis skolegang, hvilket gør uligheden mindre. Til gengæld tager den heller ikke højde for høj moms og høje afgifter, hvilket underdriver den i forhold til de fleste andre lande.

DF: Vi har fået nok af reformer
 Dansk Folkeparti har lagt stemmer til 13 af de 16 mest ulighedsskabende reformer – til trods for at 63 procent af partiets vælgere ønsker, at politikerne skal arbejde for mindre økonomisk ulighed. Gruppeformand Peter Skaarup forklarer.

Dansk Folkeparti har støttet 13 af 16 ulighedsskabende reformer. Gruppeformand Peter Skaarup siger, at reformerne havde været mere skæve uden Dansk Folkeparti.

Hvad tænker du om at ligge i toptre på listen over de partier, der har stemt for flest ulighedsskabende reformer?

Det er rigtigt, at vi har stemt for en række af de reformer, der har skabt ulighed, men det betyder ikke, at vi har været uden indflydelse på dem. Vi har påvirket de reformer i en positiv retning imod mindre ulighed. Opgaven for os har været at sikre, at de reformer grundlæggende ikke rammer de svageste borgere.

Er I lykkedes med det, når I har været med til at skære i dagpenge, kontanthjælp og andre sociale ydelser?

Ja, det synes jeg. Vi har krabbet så meget indflydelse ind på de reformer, at det har kunnet svare sig at være med. Så er der selvfølgelig tiltag, vi er gået ind i med åbne øjne. Det er

for eksempel integrationsydelsen, som i sig selv øger uligheden, men som vi synes er rigtig for at gøre landet mindre attraktivt for flygtninge. Vi mener til gengæld også, at der nu er lavet så markante ændringer i vores samfund, at reformer ikke skal stå højt på dagsordenen længere. For mange danskere er reformer blevet lig med nedskæringer, og det udfordrer sammenhængskraften i samfundet.

Så Dansk Folkeparti ser det som sin opgave at mindske uligheden i samfundet?

Ja. Vi er kendetegnet som samfund ved, at vi sørger for de svagest stillede. Det kan være syge, det kan være handicappede, det kan være ældre mennesker, som ikke har arbejdsevnen til at hive sig selv op. Samtidig

skal det selvfølgelig kunne betale sig at arbejde, og det kan trække i den modsatte retning – men grundlæggende synes vi, at lighed er godt for samfundet.

Og hvad tænker du om det niveau af lighed, der er i Danmark i dag?

Der er plads til forbedring. Der er desværre en ret stor gruppe af svagt stillede borgere i Danmark, som ikke har fået de rigtige uddannelser og på forskellig anden vis har svært ved at klare sig selv, fordi de ikke er kommet ordentligt ind på arbejdsmarkedet. Her skal vi politikere sikre, at de kan leve et liv i værdighed med den hjælp, de har behov for – hvad end det handler om sundhed, om økonomi, om arbejdsliv.

måde, man taler og tænker på”, siger hun.

“Det er godt nok stadig ikke legitimt at argumentere direkte for mere ulighed, men i stedet taler man om noget andet: Idéer som, at det skal kunne betale sig at arbejde, eller at jo bedre de rigeste har det, jo bedre får de fattigste det også. Det handler om at sætte gang i hjulene og skabe dynamik”.

Vi står i en politisk brydningstid, mener Sine Nørholm Just. Enten vender den politiske retorik tilbage til et fokus på lighedstanken, eller også bliver talen om den individuelle frihed forstærket.

“Normalt veksler retorikken mellem at fokusere på enten lighed eller frihed. Så måske er vi nået dertil, at vi i befolkningen har fået nok og vil tilbage til at tale om solidaritet og fællesskab. Eller også har vi nu fået så mange argumenter for, at enhver er sin egen lykkes smed, at vi vil acceptere endnu mere ulighed”, siger Sine Nørholm Just.

Kan uligheden ændre velfærdsstaten?

Fortsætter politikerne ad samme vej som hidtil, kan vi få et noget anderledes samfund, end vi har været vant til, mener professor Bent Greve fra Roskilde Universitet.

“Hvis uligheden fortsætter med at vokse – og det tyder det på, at den vil – så får vi et markant anderledes samfund om nogle årtier. Det bliver ikke det Velfærdsdanmark, vi kender i dag”, siger han.

Ikke alle deler hans pessimisme, skal det siges. Det ser slet ikke så slemt ud, mener for eksempel Nina Smith, professor i økonomi ved Aarhus Universitet.

“Uligheden er måske øget på kort sigt. Men hvis beskæftigelsen stiger, så kan det vende på lang sigt. Og velfærdsstaten og den økonomiske omfordeling i samfundet er stadigvæk så omfattende, at det er marginaler, vi taler om”, siger hun.

Det er netop den danske velfærdsstat, der gør, at man ikke skal være alt for bange for den stigende gini-koefficient, siger hun. For uligheden skal ikke kun måles på de penge, der tikker ind på kontoen.

“Vi har en usædvanligt veludbygget velfærdsstat med gratis sundhedsvæ-

De Konservative har stemt for ulighedsskabende reformer i respekt for dem, der yder en indsats, siger skatte- og afgiftsordfører Anders Johansson.

Det Konservative Folkeparti: Uligheden er ikke et problem

Det Konservative Folkeparti har stemt ja til samtlige af de mest ulighedsskabende reformer de seneste 20 år. Skatte- og afgiftsordfører Anders Johansson begrundes tilgangen.

De Konservative er sammen med Venstre det parti, der har stemt ja til flest ulighedsskabende reformer. Hvorfor?

Reformerne er i høj grad skabt af nødvendighed. Det har været helt afgørende at øge arbejdsudbuddet, så vi sikrer væksten. Og det er altså de reformer, der har sikret landet det økonomiske råderum, der er i dag. Når det er sagt, synes vi ikke, at det er vigtigt at se på uligheden som sådan. Det vigtigste er, at samfundet er blevet rigere, og at vi har fokus på at hjælpe de allersvageste som hjemløse og stofmisbrugere.

Er den økonomiske ulighed et problem i Danmark?

Den er ikke et problem i dag. Vi er i forvejen et af de mest lige lande i verden, og der er ikke noget, der indikerer, at vi er på vej i en retning, hvor samfundet bliver væsentligt mere ulige.

Men den økonomiske ulighed er stigende. Bør I politikere gøre noget for at modvirke det?

Nej. Det er ikke et mål i sig selv at skabe større lighed. Det er til gengæld et mål i sig selv at skabe et rigere samfund. Og der har vi bare nogle udfordringer med virksomheder, som ikke kan tiltrække arbejdskraft. Derfor skal vi øge arbejdsudbuddet, så vi hjælper virksomhederne, fordi det gavner væksten, som igen skaber et rigere samfund i fremtiden. Hvis ikke vi gør det, risikerer vi at sakke bagud.

57 procent af jeres vælgere siger, at I bør arbejde for at mindske den økonomiske ulighed. Hvordan tolker du det?

Det ændrer ikke på mit synspunkt om, at vi har mange vigtigere udfordringer i samfundet. Vi skal have flere i beskæftigelse og færre under offentlig forsørgelse. Det handler lige så meget om respekt for dem, der yder en indsats.

>> sen, skoler og daginstitutioner. Ingen af delene tæller med i gini-koefficienten, men det er alligevel velfærdsydelser, som alle har adgang til”, siger Nina Smith.

“Ulighed i samfundet handler ikke bare om indkomster, men snarere om hvilke handlemuligheder borgerne har. Og der er det mindst lige så vigtigt, at alle kan sende deres børn i en god børnehave”, siger hun.

En del af den stigende ulighed stammer fra ændringer i den globaliserede markedsøkonomi eller demografien.

For eksempel er der kommet flere pensionister, studerende og indvandrede – alle grupper mere lavere indtægter end befolkningen generelt. Men ef-

fekten er ikke overvældende, vurderer professor Jørgen Goul Andersen.

Økonomer har også længe frygtet, at uligheden ville komme i form af globalisering og automatisering af arbejdet, der ville fjerne de lavtlønnede job og dermed ramme de svageste i samfundet. Men det har vist sig ikke at gælde her i landet, hvor lønstigningerne har fordelt sig nogenlunde ligeligt, siger Jørgen Goul Andersen.

Uanset hvor den kommer fra, så er der grund til at være kritisk over for den stigende økonomiske ulighed, siger professor Bent Greve.

“Der er sket en vækst i uligheden, og den har betydet, at den historisk klare universelle adgang til velfærd, som

kendetegner den danske model, ikke længere er så tydelig”, siger han.

Hvorfor er uligheden overhovedet et problem, hvis samfundet som helhed bliver rigere?

“Vi ved fra forskellige undersøgelser, at lande med stor ulighed har en stor risiko for mindre social sammenhængskraft, mere kriminalitet, flere overvægtige, mindre lyst til at udanne sig og en voksende utilfredshed med det politiske system i det hele taget. Og internationalt set har høj økonomisk ulighed reduceret den økonomiske vækst. Så i et samfundsperspektiv er der nogle klare risici forbundet med højere ulighed – selv om vi ikke ved, hvornår filmen for alvor knækker”, siger Bent Greve. <<

Venstre: Vi er godt tilfredse

Venstre er i top på Magisterbladets liste over ulighedsskabende partier. Finansordfører Jacob Jensen forklarer, hvorfor han er glad for den placering.

Venstre er godt tilfreds med at være i top på Magisterbladets liste over ulighedsskabende partier. Finansordfører Jacob Jensen siger, at det handler om reformer, som har gjort Danmark rigere.

Venstre er sammen med De Konservative det parti, der har stemt ja til flest ulighedsskabende reformer. Hvad tænker du om det?

Det er jeg rigtig godt tilfreds med. Det er reformer, som har gjort Danmark til et rigere land. Det kan godt være, at det skubber på en tredje decimal af gini-koefficienten, men hvis ikke vi havde gennemført de reformer, havde der været færre penge at fordele i samfundet. Og lighed er ikke meget værd, hvis det kommer af, at alle er lige fattige.

Hvad er jeres mål med at give skattelettelser og skære i de offentlige ydelser?

Vi vil gerne gøre det endnu mere attraktivt at arbejde og investere i

Danmark. Og det er ikke af hensyn til virksomhederne, men af hensyn til landet som helhed, fordi det gør Danmark rigere – og så er der flere penge at fordele.

Og vil I gerne fortsætte med flere af denne slags reformer?

Det er ikke den helt store hemmelighed, at vi lægger op til at sænke skatten på arbejdsindkomst, når vi skal forhandle skat til efteråret.

Er det vigtigt at forholde sig til den økonomiske ulighed i samfundet?

Ja, for det er en vigtig grundparameter i vores samfund, at der ikke er for langt mellem høj og lav. At der er fri ret til skolegang, fri ret til sundheds-

ydelser, fri ret til ældrepleje. Den slags helt fundamentale rettigheder, der sikrer lige muligheder for alle. Men det betyder ikke, at man skal være lige på alle ledder og kanter.

Hvad tænker du om den stigende økonomiske ulighed i Danmark?

Jeg er slet ikke bekymret. Ulighed er ikke en udfordring, jeg ser som relevant i en dansk kontekst. Selvfølgelig er der danskere, som også har det svært, men generelt har vi understøttelse på alle ledder og kanter – på nogle områder nok endda for meget.